

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Čím je nám zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim?

Prvního dne posledního desetiletí tohoto století nabyl účinnosti zákon č. [418/2011](#) Sb. shora jmenovaný (dále jen „ZTOPO“), který znamenal nejvážnější zásah do novodobého systému českého trestního práva. Pro komplexní pochopení, pojetí a aplikaci tohoto vpravdě revolučního legislativního počínu je třeba vycházet ze společenské situace, mezinárodních závazků a stavu trestně právní vědy k okamžiku jeho vzniku, což není úvaha pouze filosofická či sociologická, ale po výtce významná coby podklad pro historickou interpretaci této právní normy.

Zákon byl přijat po široké odborné diskusi, jakožto plnění mezinárodních závazků České republiky a pod palbou příslušných doporučení, jimiž se do naší právní kultury pomalu ale jistě vkrádá globalizace a vliv angloamerického práva. Zároveň to však bylo v době postupně vrcholící globální ekonomické krize. A jak už to v případech hospodářských krizí bývá, lid žádal odhalení a potrestání viníků jeho poškozené či ohrožené životní úrovně. Lidská společnost je prostě nepoučitelná, a tak i při řešení této – doufejme na nějakou dobu poslední – ekonomické krize přikročila státní moc k řešení situace a tedy k regulaci společnosti jak jinak než nástroji trestního práva. Že je to špatně jsme se poučili naposledy po řešení krize z konce minulého tisíciletí, kdy za všechno mohli tuneláři (dnes korupčníci) a akce „Čisté ruce“ (dnes protikorupční revoluce) skončila fiaskem, zničenými životy a ekonomickými ztrátami.

Jednalo se tedy o nikoliv chtěně či nechtěně narozené dítě, ale o dítě ze zkumavky, kde matka je jistá, avšak původce druhého biologického materiálu lze hledat u blíže neurčeného počtu více či méně vzdálených sousedů. Jinými slovy, naše kontinentální, původně německo-rakouská systematika trestního práva byla geneticko-legislativním inženýrstvím naklonována cizím elementem, a to bez historického, společenského, kulturního a vědeckého základu, kdy naše dosavadní trestně právní kultura vychází ze subjektivního pojetí trestného činu a základů trestní odpovědnosti člověka a kolektivní trestní odpovědnost byla v našem právním řádu aplikována pouze excesivně např. v podobě heydrichiády, vyhlazení Lidic a Ležáků, holocaustu, likvidace řeholních řádů, kolektivizace, honem na disidenty a jiných národních tragédiích.

Z mnoha nedostatků vzniknuvšího zákona bych ze svého pohledu nejvíce vytkl jeho interdisciplinární nekompatibilitu, kdy jeho hmotněprávní část obsahuje namnoze základ objektivní stránky trestného činu v mimo trestní rovině, zejména v oblasti občanského a obchodního práva, jemuž v tomto případě trestní právo dává v podstatě trestněprávní formu. ZTOPO nabyl účinnosti 1. ledna 2010, tedy v době intenzivní legislativní a vědecké přípravy nového občanského zákoníku, jímž s účinností od 1. ledna 2014 došlo k zásadní rekonstrukci a vůbec pojetí civilního práva a tato kardinální změna právní koncepce zůstala právní úpravou ZTOPO prakticky nepovšimnuta. Nezbývá tedy než s napětím sledovat jakým způsobem bude tato disproporce řešena judikatorními autoritami v okamžiku, kdy se nějaká zásadní interdisciplinární věc s kolizí časové účinnosti těchto dvou právních norem stane předmětem přezkumu Nejvyšším či Ústavním soudem.

Samostatnou otázkou je potom s ohledem na dosavadní statistiky pojetí trestání právnických osob, tzv. vehyklů, tedy korporací, založených nikoli za účelem soustavné činnosti, vykonávané vlastním jménem na vlastní odpovědnost a s cílem dosažení zisku. Pokud nebude prokázán záměr kriminální povahy zakladatele takového subjektu, ani přičitatelnost deliktního jednání jeho personálního

substrátu, může být taková právnická osoba stížena nejtvrdějším trestem, aniž by došlo k naplnění jeho účelu, neboť nad úmrtím takového organismu bude jednoznačně panovat veselí a nikoli zármutek. To vše za situace, kdy jsou velkým hitem ready made společnosti, jež nemají minulost, žijí přítomností a jejich budoucnost je velkou otázkou. Generální prevence, která zajisté působí na světové firmy staleté tradice je tak v našich poměrech zcela bezvýznamná.

Dalším problematickým okruhem je potom právní nástupnictví a přechod trestně právní odpovědnosti právnické osoby ve vztahu k např. investorům, a to až již k fyzickým či právnickým osobám jednajícím v dobré víře. V kombinaci s nedostatkem nalézací praxe, možnosti zneužití tzv. zajišťovacích opatření dle ust. § 33 ZTOPO a následným uplatněním náhrady škody na státu musím považovat tuto část právní úpravy za pole, které si státní moc sama zaminovala a na něž může být v důsledku nedostatečné právní úpravy snadno vlákána.

Nejsložitější problém právní úpravy ZTOPO je zajisté pojetí tzv. přičitatelnosti ve smyslu s ust. § 8 ZTOPO, tedy kolize subjektivní odpovědnosti vedoucích a řídicích pracovníků právnické osoby s její odpovědností objektivní, která vede v aplikační praxi k rozšiřování trestní odpovědnosti vůbec. Jinak řečeno, je-li zájmový útok prostřednictvím trestního procesu veden na konkrétní právnickou osobu, vznikne zde souboj mezi státem, právnickou osobou a osobami fyzickými, což při složitých ekonomických vztazích může vést jen k nárůstu osob přinejmenším prověřovaných nebo obviněných se snížením pravděpodobnosti jejich odsouzení. Absolutní chaos dle mého názoru do této situace donese novela ZTOPO č. [183/2016](#) Sb., účinná od 1. prosince tohoto roku a sice její znění ust. § 8 odst. 5, kdy se právnická osoba vyviní vždy, pokud prokáže zavedení kvalitních korporátních pravidel Compliance. Nic proti Compliance Policy, ale co s kolizí vůle zákonodárcovy, názoru dozorujícího státního zástupce a vededím odborníkovým v oblasti vnitřních pravidel, a to vše bez jakékoli metodiky posuzování vzniku trestní odpovědnosti, kterou lze seznat legitimní pouze v podobě závazného právního názoru kolegia Nejvyššího soudu (už vůbec se raději nezabývám otázkou, co nastane v této souvislosti v případě již probíhajících trestních řízení...).

Ve výčtu nedostatků ZTOPO by se dalo zajisté pokračovat a kreativní tvorba právníků všech stavů a profesí nemá a nebude mít břehů. Jako poslední bych uvedl nešťastné vymezení okruhů trestných činů ve smyslu ust. § 7 ZTOPO. Nikoliv z pohledu taxativnosti vymezení, což je na samostatné vědecké pojednání, ale ryze z praxe. Těsně po účinnosti ZTOPO jsem převzal zastoupení korporace, které byl brutálně odňat registrovaný výrobní postup, dlouhodobě poskytovaný významnému korporátnímu výrobcí, a to tak, že v rámci výrobního procesu byl prostě odkoukán, nebylo přistoupeno k prodloužení smlouvy o dílo a den po skončení obchodního vztahu nastoupili zaměstnanci jiné právnické osoby, kteří přesně dle chráněného vzoru vyplnili technologickou mezeru ve výrobě. Jaké bylo mé překvapení, když jsem nenalezl ust. § 269 tr. zákoníku ve výčtu trestných činů dle ust. § 7 ZTOPO. Jaký už jiný trestný čin by měl být příznačný pro oblast trestní odpovědnosti právnických osob? Čím je nám tedy zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim?

Závěrem se pokusím odpovědět strukturovaně.

- Nám, jakožto obhájcům, zmocněncům poškozených, zúčastněných osob a právním zástupcům korporací zcela určitě ku prospěchu v podobě otevření nového trhu (avšak vyjma mnohých z nás, kteří poskytujeme právní služby prostřednictvím advokátních kanceláří - právnických osob, na které jednoho dne zajisté dojde řada...).
- Občanské společnosti k ničemu, neboť se jedná o nepřirozený implantát zbytečného orgánu a jakékoli protiprávní jednání v podobě vzniku trestní odpovědnosti se dalo pokrýt dosavadním trestním zákonem a současným trestním zákoníkem, přičemž při důsledném uplatňování

zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu ust. § 12 odst. 2 tr. zákoníku beztak naprostá většina věcí deliktního charakteru v korporátní oblasti patří před civilní či rozhodčí soudy, event. před příslušné správní orgány.

- Pro státní moc se jedná o další napřážený klacek trestní represe při řízení občanské společnosti v podobě rozsáhlé kriminalizace jednání právnických osob a praktické zavedení jejich generální trestní odpovědnosti, kdy při uvádění této právní normy v život nelze vyloučit metodu pokus - omyl, což v případě stíhaných právnických osob, které jsou významnými zaměstnavateli, může vést k bezpočtu lidských tragédií, a to s ohledem na přesah této právní normy v mnohem větším rozsahu, než tomu bylo při pokusech řízení společnosti trestním právem minulých, čímž se v závěru vracím na začátek.

JUDr. Marek Nespala,

advokát,

člen prezidia Unie obhájců ČR,

předseda Výboru pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů ČAK

[Advokátní kancelář Nespala, s.r.o.](#)

Vyšehradská 21
128 00 Praha 2

Tel.: +420 224 914 138

Fax: +420 224 923 368

e-mail: paha@aknespala.cz

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké](#)

[konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)

- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)